

ESPURNES BARROQUES

MÚSICA I
EXPERIÈNCIES
AL TERRITORI
BARROC

ORQUESTRA BARROCA CATALANA

ELENA COPONS I GEMMA COMA-ALABERT

Pergolesi 1736. Stabat Mater a la fosca

Dissabte 22 de maig de 2021, 20.00h.

Església de Sant Pere de Vallferosa
TORÀ (SEGARRA)

PROGRAMA

Alessandro Scarlatti (1660-1725)

Concerto grosso No. 5 en Re menor

Allegro · Grave · Allegro · Minuet

Alessandro Scarlatti

Ària "Ombre opache" de la cantata *Correa nel seno amato*

Jan Dismas Zelenka (1679-1745)

Ària de l'Ouverture a 7 en Fa Major ZWV 188

Duet "Laetatus sum", del *Laetatus sum* en La Major ZWV 90

Francesco Durante (1684-1755)

"Un poco andante-allegro", del *Concert n. 1 en Fa menor*

Duet "Andate o miei sospiri" (versió lliure del recitatiu de la cantata d' A. Scarlatti)

"Allegro" del *Concert n. 1 en Fa menor*

Giovanni Battista Pergolesi (1710 - 1736)

Stabat Mater (1736)

Stabat Mater dolorosa - Grave

Cujus animam gementem - Andante amoroso

O quam tristis et afflicta - Larghetto

Quae moerebat et dolebat - Allegro

Quis est homo - Largo

Vidit suum dulcem natum - A tempo giusto

Eja Mater fons amoris - Andantino

Fac ut ardeat cor meum - Allegro

Sancta Mater, istud agas - A tempo giusto

Fac ut portem Chisti mortem - Largo

Inflammatum et accensus - Allegro

Quando corpus morietur. Amen - Largo assai

Duració aproximada: 130' amb pausa

NOTES AL PROGRAMA

Lluna nova:

Un *Stabat Mater* a les fosques?

La música del programa d'avui és plena de contrastos. El Barroc es basa, precisament, en el gust exagerat pel contrast: el clar i l'obscur, la sobrietat i l'exageració, l'estatisme místic i el moviment contornejat salomònic.

Aquesta nit ens endinsarem en el so genuí del Barroc italià, al voltant de la ciutat de Nàpols. Tots els compositors del programa hi van viure i patir, aprendre i ensenyar i, sobretot, hi van gaudir del contrast entre la vida que corre pels carrers i les ombres encisadores de les esglésies barroques napolitanes. Molts d'ells van posar música a aquest contrast: i mentre es deixaven penetrar per la llum del Mediterrani napolità, el dolor (fet sentiment), els penetrava l'ànima. Aquest és un dels fils conductors d'aquest vespre: música barroca napolitana marcada pel contrast de la llum i el dolor de la foscor.

Podrem escoltar, com una gran ouverture, el solemne *Concerto Grosso n. 5* d'Alessandro Scarlatti (1660-1725). El contrast rau en la sòbria tonalitat de re menor i les joioses danses que l'estructuren. I amb Scarlatti ens endinsarem també en les ombres opaques de la nit del dolor: l'ària "Ombre opache" ens portarà al sospir i a l'ofec de la nit del dolor que no deixa veure la llum esperada.

Com a contrapunt escoltarem Jan Dismas Zelenka (1679-1745), napolità d'adopció, ciutat on va traslladar-se per pouar en els secrets de la música italiana i donar forma, així, a una incipient carrera musical en la seva obscura Praga. Serà el text del salm 121, *Laetatus sum* (Quina alegria quan em van dir, anem a la casa del Senyor!), el que ens farà adonar que l'església que ens acull ens cobreix amb un mantell de nit de primavera. I del plany, passarem a la joia del cant.

Però, a la cantonada ens espera, encara de nou, el sospir: el *Concerto en Fa menor* de Francesco Durante (1684-1755), amb els sospirs i els colors de nit que expressa aquesta música que ja ens porta cap a Pergolesi.

Un cop amarats d'aquest ambient canviant i endinsats en la dinàmica contrastant del barroc musical, podrem endinsar-nos en l'espectral món sonor de Giovanni Battista Pergolesi (1710-1736). La seqüència *Stabat Mater* és una forma musical litúrgica atribuïda al franciscà Jacopone da Todi (1236-1306). El text descriu poèticament els dolors de Maria, la mare de Jesús, en veure el seu Fill penjat a la creu. Una escena terrible que la litúrgia fa contemplar els dies sants de Passió i el dia de la festa de la Mare de Déu dels Dolors (popularment el divendres abans del Divendres Sant). La litúrgia, però, el preveu abans de l'Evangeli, en lloc del cant de l'Al·leluia, que no es canta en Quaresma. La pietat popular ha representat aquest dolor maternal amb imatges obscures de la Verge dels Dolors, de les quals el Barroc espanyol n'ha donat grans exemples. ¿Podeu imaginar com d'atraient és aquest dolor exagerat i dramàtic per fer-lo art i música en el gust exaltat de l'artista barroc? Monjo de Montserrat
Preside del Pontificio Istituto Liturgico (Roma)

NOTES AL PROGRAMA

I Pergolesi escriu aquesta obra per dues solistes vocals i orquestra per a la seva ciutat de Nàpols, per la música de Divendres Sant, poc abans de morir joveníssim. I des de Nàpols s'escampà la seva fama, que féu que fins i tot J. S. Bach en fes una adaptació: *Tilge, Höchster, meine Sünden*, BWV 1083.

Però el poema té una clau amagada de lectura. Vet aquí un altre element important del barroc: el joc, l'aparença, les falses perspectives... Mentre el text parla de dolor i de sofriment, la clau de lectura està precisament en la primera paraula: *Stabat*. El verb llatí *sto-stas-stare-steti-statum* no tan sols vol dir “estar”, sinó “estar dret”. ¿Com podria una mare estar dreta, plorant sí, però a peu dret com diu el text, davant d'un dolor tan immens de veure un fill clavat en un patíbul? I aquesta és la clau per escoltar aquesta seqüència. El text i la música de Pergolesi ens volen endinsar en el profund dolor de la mare davant del fill ajusticiat. Però alhora, el text i també la forma musical, ens volen fer experimentar la força interior d'aquesta dona que, ferma, està al costat de la creu, mentre que llevat d'un, tots el deixebles l'han abandonat esparverats.

La música de Pergolesi, en fa menor com el concert de Durante amb què s'ha clos la primera part, està plena d'elements descriptius contrastants. Passarem per les dissonàncies, els sospirs, els ritmes joiosos, el plany i el dolor. Escoltarem àries plenes de llum: *Eja Mater fons amoris* (Oh!, Mare font d'amor); demanarem participar d'aquest foc d'amor intens: *Fac ut ardeat cor meum* (Feu que el meu cor s'abrandi i cremi); pregarem per nosaltres mateixos per si un dia hem d'experimentar el dolor en primera persona: *Quando corpus morietur* (Quan aquest cos meu morirà); mentre conclourem amb un exultant i alhora contrastant i dramàtic *Amen* del fugat final.

I Pergolesi dona a tot el conjunt un color d'ombra i de llum. Les veus femenines de les solistes són posades en diàleg amb l'orquestra. L'*Stabat* de Pergolesi és un recull d'àries i duos al més pur estil barroc napolità, però traspua una comprensió profunda del text. I un cop entès, a mesura que l'ombra vagi entrant dins nostre, la música ens farà entendre la força aquesta dona, Maria, aclaparada pel dolor, però que està dreta plena d'amor. Un amor que es fa empàtic envers el Fill i envers nosaltres, que contemplem sonorament —quin admirable joc de perspectives barroques!—, aquest drama d'amor.

I doncs, ¿per què estava dreta Maria al peu de la creu? Perquè té una visió Pasqual de la Passió. Ella ens ajuda a contemplar el dolor i la foscor amb ulls del Ressuscitat. Enmig del dolor i del plany, s'albira el matí de Pasqua. Enmig de la fosca, una llum, per petita que sigui, venç la tenebra. Si aixequem els ulls cap al cel que ens cobreix, veurem que fins la fosca té una dimensió de llum. Benvinguts al món del Barroc!

P. Jordi-A. Piqué i Collado OSB

Monjo de Montserrat

Preside del Pontificio Istituto Liturgico (Roma)

BIOGRAFIES

Orquestra Barroca Catalana

Farran Sylvan James, Santi Aubert i Maria Roca, violins primers

Elisabeth Bataller, Ricart Renart i Jose Manuel Villarreal, violins segons

Núria Pujolràs, viola

Guillermo Turina, violoncel

Alberto Jara, contrabaix

Jordi Reguant, clavicèmbal

Elena Copons, soprano

Gemma Coma Alabert, mezzosoprano

Farran Sylvan James, violí i direcció

Orquestra Barroca Catalana

L'Orquestra Barroca Catalana neix l'any 1993 amb la idea de divulgar i recuperar repertori dels segles XVII i XVIII. Els seus membres, majoritàriament residents a Catalunya, són músics especialitzats en interpretació històrica. El repertori interpretat, tant instrumental com operístic i religiós, és ampli. Es podria destacar la recuperació d'obres de Domènec Terradellas, Francesc Valls, Ferran Sor, Vicent Martín i Soler, Charles Desmazes, Alessandro Scarlatti, Angelo Ragazzi, Emanuele d'Astorga i Manuel i Josep Pla.

Del repertori interpretat cal assenyalar la missa Alma redemptoris Mater i el Concert per a fagot d'Anselm Viola, l'Stabat Mater i la Salve Regina de Josep i Manuel Pla, el Magníficat, la Passió segons Sant Joan i la Passió segons Sant Mateu de Johann Sebastian Bach, les Vespres de la beata Verge de Claudio Monteverdi, el Te Deum de M. A. Charpentier, el Messiah de Georg Friedrich Handel, el Rèquiem de Wolfgang Amadeus Mozart, la Missa Nelson de Franz Joseph Haydn i el Concert per a violí en Re menor de Felix Mendelssohn.

Hi han treballat directors de prestigi internacional com Hiro Kurosaki, Daniel Reuss, Olivia Centurioni, Paul Dombrecht, Barry Sargent, Charles Limouse, Eva Kollar, Simon Carrington, Helmut Breuer, Jordi Casas i K.F. Beringer, entre d'altres, i han col·laborat com a solistes, Josep Borràs, Raquel Andueza, Marta Infante, Xavier Sabata, Jordi Domènech, Marta Matheu, Pau Bordas, Enric Martínez Castignani, Robert Expert, Michael Chance, Lluís Vilamajó, Lucy Crowe, Marianne Beate Kielland, David Wilson-Johnson i Thomas Walker.

Ha enregistrat i editat l'integral de la música religiosa de Josep i Manuel Pla, per a veu solista i orquestra.

BIOGRAFIES

FARRAN SYLVAN JAMES, direcció

Va començar a estudiar violí als tres anys a la seva ciutat natal, Vancouver (Canadà) i va completar els seus estudis a la State University de Nova York i a la Juilliard School de Nova York amb Joel Smirnoff (primer violí del Juilliard String Quartet) i Joyce Robbins (deixeble del famós pedagog Ivan Galamian). Als 16 anys d'edat comença la seva carrera professional en diversos grups internacionals com la Metamorphosen Chamber Ensemble (Harvard), Les Violons du Roy (Quebec) i la Mont-real Chamber Orchestra.

Més endavant, va traslladar la seva residència a Europa, on fa quinze anys va començar a treballar amb grups i orquestres de música antiga com a concertino de A l'Ayre Español i el Bach Consort Wien, o com a primer violí de La Tempesta, el Quartet Albada i Vespres d'Arnadí. Farran James toca assíduament en els més prestigiosos teatres i auditoris europeus com el Musikverein de Viena, el Theatre des Champs Elysées de París, el Concertgebouw d'Amsterdam o la Filharmònica de Berlín (on va actuar en el debut de l'orquestra A l'Ayre Español el 2012). A més, ha estat convidada per destacades agrupacions i directors com Jordi Savall, Ottavio Dantone, Monica Huggett, Pablo Valetti (Cafe Zimmerman), Skip Sempe (Capriccio Stravagante), Alfredo Bernardini o Gabriel Garrido. Així mateix, ha estat convidada a dirigir l'Orquestra de Cambra de Granollers, l'Orquestra de Cambra de Menorca, l'Orquestra barroca del Festival Parry Sound i l'Orquestra Barroca de Sevilla.

ELENA COPONS, soprano

Estudia Cant a Terrassa amb Dolors Aldea, i Sologesang i Lied al Conservatori de Viena, on finalitza els estudis Cum Laude. El 2007 guanya el Segon Premi en el Concurs Internacional de Lied de Stuttgart.

Com a liederista ha ofert nombrosos recitals, destacant els concerts al LIFE Victoria Barcelona 2017, al Musikverein, a la Radiokulturhaus, a l'Arnold Schoenberg Center i a la Bösendorfersaal de Viena, a la Festspielhaus de St. Pölten, a la Liederhalle de Stuttgart, pels Ludwigsburger Schlossfestspiele, al Palau de la Música Catalana, a l'Auditori de Barcelona, al Kingsplace de Londres, al Holywell d'Oxford, a la Schubertiada de Vilabertran i als prestigiosos cicles monogràfics dels Lieder de Schubert a "The Schubert Project" al Regne Unit i a "Der Ganze-Hugo-Wolf" a Stuttgart. Recentment ha debutat al Teatro Mayor de Bogotá al costat de Christoph Prégardien, Iris Vermillion i Günter Haumer, acompanyats per Roger Vignoles, amb qui ha col·laborat en diverses ocasions. Ha ofert recitals amb els pianistes Sholto Kynoch, Deirdre Brenner, Marcelo Amaral, Jordi Armengol, Josep Surinyac i Francisco Poyato.

Va debutar el 2008 al Gran Teatre del Liceu on ha participat produccions d'òpera (L'incoronazione di Poppea, Fidelio, L'arbore di Diana, Ariane et Barbe-Bleue, Aida, Tosca, Le Nozze di Figaro), en concerts (Il pirata, Escenes de Faust, L'Atlàntida, Requiem de Mozart) i estrenant diverses obres dins del Cicle OFF Liceu. Al Teatro Real de Madrid a interpretat Don Quichotte, Thais, Hänsel und Gretel, Die Zauberflöte, Gloriana, Displace i Je suis narcissiste. També a debutat a altres escenaris europeus com el Theater an der Wien, Stadttheater de Klagenfurt, Kammeroper de Graz, als festivals Carinthischer Sommer i Opernfestspiele St. Margarethen a Àustria.

BIOGRAFIES

Ha actuat amb la majoria d'orquestrs peninsulars i també amb l'Orquestra del Festival de Dresden, la Wiener Kammerorchester, Ensemble Prisma, Orquestra de la Volksoper, la Münchner Symphoniker i la Camerata Salzburg. Ha estat dirigida per Ivor Bolton, David Afkham, Patrick Fournillier, Sir Neville Marriner, Claudio Scimone, Marc Piollet, Sebastian Weigle, Renato Palumbo, Harry Bicket, Stéphane Denève, Leopold Hager, Kaspar Zehnder, Josep Pons, Antoni Ros-Marbà, Edmon Colomer, Salvador Mas, Jordi Casas, Josep Vila, José Ramon Encinar i Pablo González, entre d'altres.

GEMMA COMA-ALABERT, mezzosoprano

Nascuda a Girona, obtingué el Primer premi del Conservatori Nacional Superior de Música de París. Acte seguit va prosseguir el seu perfeccionament a la Guildhall School of Music de Londres i després a l'òpera Estudi a l'Òpera Nacional de Lió.

Ha cantat al Liceu de Barcelona, Palau de les Arts de València, Òpera de Bilbao, Òpera d'Oviedo, Opéra National de Montpellier, Théâtre des Champs Elysess París, Teatro Real de Madrid, etc. I el seu repertori inclou més de trenta papers, com Carmen, Ottavia, Dorabella, Rosina, Nicklausse, Suzuki...

Ha treballat amb directors com Zubin Mehta, Ivor Bolton, Fabio Biondi i directors d'escena com Peter Brook, Claus Guth, Krzysztof Warlikowski, etc. Té més d'una dotzena de discos al mercat, entre els quals destaquen el del Requiem de Bottesini amb la London Philharmonic Orchestra, el poema simfònic Dante d'Enric Granados amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona, l'òpera Ariane et Barbe-bleue de Paul Dukas, en DVD amb l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu.

Aquesta temporada actuarà al Gran Teatre del Liceu cantant l'òpera El monstre del laberint del compositor anglès Jonathan Dove i també al Teatro Real de Madrid interpretant La Flauta Màgica de Mozart.

Col·laboradors i patrocinadors

Amb el suport de:

Amb la col·laboració de:

Amb l'ajut de:

Jordi Vilar Materials Bioconstructius · El Monegal · Espar Sala · Gestoria Mas · AGECEC
Ganiveteria Pallarès · Alapont SA · Tallers Ballús · Òptica Jané · Fruits Taribó · Joviat
Knauf · Tegecom · Porc de Palou · Comalats · Caves Maria Rigol Ordi · Underground
La Diferenta · Celler del Miracle · Celler Grau i Grau · Celler Can Serra dels Eixibis
Celler Collbaix – El Molí · Un Pam de Terra · Cerveses La Guineu · Cerveses La Pirata
Fundació Casa Dalmases · Pastisseria Camps · Pastisseria Sant Antoni · La Garbiana
Fleca de la Font · Cafès Gener – November Tea · Oli Migjorn · Formatgeria El Miracle
Xocolates Oro Vivo · Xocolates Aynousé · La Llorença · Parc de les Olors de Claret
Biolord · La Cuina del Ganxet · Restaurant Casal de Castelltallat · Hotel Bremon
Oficina de Turisme del Miracle · La Farga del Solsonès · Piano Bages
Associació d'Amics de Vergós Guerrejat · Vidres Solsona · Conservatori de Manresa